

Тема 4. ОРГАНІЗМИ І СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ

Дата _____

Клас _____

Урок 56. ПОНЯТТЯ ПРО ПОПУЛЯЦІЮ, ЕКОСИСТЕМУ ТА ЧИННИКИ СЕРЕДОВИЩА

Цілі уроку:

- **освітня:** ознайомити учнів з поняттями популяції та екосистеми, розглянути чинники середовища, які можуть діяти на тварин;
- **розвивальна:** розвивати вміння знаходити взаємозв'язки між об'єктами вивчення та вміння аналітично мислити;
- **виховна:** виховувати розуміння важливості існування для нашої планети всіх живих організмів, які на ній існують.

Обладнання й матеріали: таблиці або слайди презентації з прикладами пристосування організмів до різних середовищ існування тварин.

Базові поняття й терміни: популяція, екосистема, екологічні чинники, повітряно-наземне середовище, водне середовище, ґрунт, живі організми як середовище існування.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Питання для бесіди

- ♦ Які угруповання рослин вам відомі?
- ♦ Як чинники середовища впливають на рослини?
- ♦ Чим обумовлені міграції тварин?
- ♦ Чи впливають умови середовища на поведінку тварин?

III. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Розповідь учителя з елементами бесіди

- ☑ **Популяція** — це сукупність особин одного виду, які відтворюють себе протягом великої кількості поколінь і тривалий час займають певну територію, функціонуючи й розвиваючись в одному або ряді біоценозів.
- ☑ **Екологічна структура популяції** — це її стан на певний момент (кількість та густота особин, їх розміщення у просторі, співвідношення груп за статтю й віком, морфологічні, поведінкові й інші особливості).

Структура популяції являє собою форми адаптації до умов її існування, є своєрідним віддзеркаленням природних сил, які на неї впливають. Нинішня структура тієї чи іншої популяції відбиває водночас як минуле, так і потенційне майбутнє угруповання.

- ☑ **Екосистема** — це сукупність угруповань живих організмів та середовища їх існування, які пов'язані між собою численними зв'язками й утворюють єдину систему, до складу якої входять як живі, так і неживі компоненти.

Організми підвладні впливу різних чинників середовища — екологічних чинників, які за своєю природою можуть бути абіотичними, біотичними й антропогенними.

Заповнення таблиці разом з учнями

Екологічні чинники

Тип чинників	Характеристика чинників
Абіотичні	Чинники неживої природи — фізичні та хімічні умови середовища (температура, вологість, світло, рух повітряних мас (вітер), течія і солоність води, опади, сніжний покрив, магнітне поле Землі)
Біотичні	Під біотичними чинниками середовища розуміють взаємний вплив живих організмів один на одного. Умовно біотичні чинники можна розділити на внутрішньовидові й міжвидові
Антропогенні	Це чинники, зумовлені діяльністю людини (забруднення середовища, необмежене полювання, руйнування середовища існування тощо)

Кожен вид організмів у процесі свого історичного розвитку пристосовується до певних умов існування, що визначає його ареал. Взаємодія популяцій виду з усім комплексом екологічних факторів певного середовища існування, зокрема з популяціями інших видів, визначає місце його популяцій у системі біогеоценозу — екологічну нішу.

☑ **Екологічна ніша** — положення виду в системі біогеоценозу, зумовлене його взаємодією з іншими видами, а також умовами середовища існування.

На відміну від ареалу, екологічна ніша є не лише просторовим поняттям. Вона містить у собі й сукупність умов життя всередині екосистеми, прийнятні для виду, і харчові взаємини виду з іншими видами угруповання.

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ, СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Дати відповіді на питання.

- ♦ Що таке популяція?
- ♦ Що таке екосистема?
- ♦ Які чинники середовища впливають на життєдіяльність тварин?
- ♦ Чи існують чинники середовища, які діють тільки в певних середовищах існування тварин?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити відповідний матеріал із підручника.